

عنوان مقاله : عقاید سلفی گری در زمان کنونی

محقق : طیبه فائزی*

چکیده

پژوهشی که رو به رو است به بررسی عقاید سلفی گری می پردازد. یکی از فرقه های ضاله‌ی امروزی، فرقه سلفیه یا وهابیت است که خود را سلفی یعنی کسانی که به زمان پیامبر نزدیک‌ترند، معرفی کرده اند و با توجه به تحولات در دنیا و نیز ترور و خشونت در بین کشورهای اسلامی و تبلیغ وسیع این گروه علیه شیعه باید عقاید این فرقه بررسی شود و با توجه به تغییراتی که در عقاید این گروه نسبت به گذشته به وجدو آمده، آشنایی با این عقاید و پیدا کردن راهکارهایی برای مقابله با آن‌ها ضروری است. سافیان با اتکا به ظواهر قرآن و کنار گذاشتن اهل بیت و تعریف برخی از سخنان پیامبر (ص) و هم چنین داشتن حس منیت و برتری طلبی و دوستی با دشمنان دین، زمینه ضلالت و گمراهی بعضی از مسلمین را فراهم کرده و با طرح شبهات غیرعقلی و بی اساس در زمینه مسائل دینی همانند سعی در انحراف افکار و اذهان مردم، بالاخص مسلمانان دارند. لذا با بررسی عقاید آن‌ها در زمان کنونی، می‌توان تا حدودی از گسترش و تأثیر و افکار و ایده های آنان در جامعه کاست.

واژگان کلیدی: عقاید، سلفیه، وهابیت

* سطح 2_ حوزه علمیه امام خمینی (ره)_کرماتشاه

مقدمه

درخشش ارزش‌های ناب اسلامس و داخل شدن دسته جمعی مردم در دین الهی، کسانی را به طمع انداخت تا با راهزنی اندیشه‌ها و بهره‌گیری از چنین سرمایه‌های گران‌سنگ و بی‌بدیلی، برای رسیدن به هوس‌های شیطانی خود، حيله و رزی کنند. گرچه متون دینی و رهبران بزرگ اسلامی همواره مخاطبین خود را به داشتن بصیرت، رشد، معرفت، زمان‌شناسی و پیروی نکردن از آنچه نمی‌دانند، فراخوانده و از چهره‌پلید بدعت‌گزاران و راهزنان پرده برداشته‌اند، ولی در هر زمان، برخی از مسلمانان ضعیف، در دام شبهات و فرقه‌های انحرافی گرفتار می‌شوند.

در قرن‌های اخیر، جهان اسلام با جریان‌های انحرافی رو به رو بوده است. که هر یک از آن‌ها، ضربه‌های جبران‌ناپذیری بر پیکره‌ی جهان اسلام وارد کرده‌اند، جریان‌هایی که اگر به دیدهی انصاف به مبانی فکری و آموزه‌های آن نگریسته شود، ضعف و سستی مبانی آن‌ها دیده می‌شود. از جمله جریان‌های انحرافی که به دست پلید استعمار و هوس‌های شیطانی منحرفان، به وسیله آن، بستر پاک و زلال اندیشه‌ی اسلامی را مشوق ساخته و برخاستگاه اصلی اسلام، مکه مکرمه و مدینه منوره، سایه شوم انداخته، جریان سلفی‌گری است که نماد و مصداق نا مبارک آن، با بدعتی شوم به نام « وهابیت » چهرهی کریه خود را آشکار کرده است. فرقه‌ای که نه اهل بدعت است. حیاط این جریان در گرو قدرت سیاسی آل سعود است، و ادامه حیاط آل سعود بسته به وهابیت است. این پژوهش در صدد آن است که به بررسی عقاید سلفی‌گری در زمان کنونی بپردازد تا از این طریق بتواند راهکارهایی مناسب برای مقابله با آن‌ها بیابد. این تحقیق در چهار فصل تهیه شده، فصل اول کلیات، فصل دوم مبادی بحث، فصل سوم عقاید سلفی‌گری در زمان کنونی و فصل چهارم پاسخ به برخی شبهات.

عقاید سلفی گری در زمان کنونی

1- تقسیم بندی توحید نزد وهابیان

وهابیان توحید را به نوع تقسیم نموده اند: ربوبی، الوهی، و توحید در اسما و صفات ابن عمیقی گوید در توحید ربوبی، یعنی اثبات هر صفتی که در ادله بر خداوند ثابت شده، لکن بدون در نظر گرفتن نظیر و شبیهی بری خداوند.

این تقسیم اشکالاتی دارد که در ادامه به آن اشاره می شود.

- 1- ربوبیت به معنای خالقیت نیست، بلکه عبارت است از تدبیر و اداره ی عالم و تصف در شئون آن.
- 2- از بررسی آیات و مطالعه ی تاریخ بت پرستان به دست می آید که توحید در خالقیت مورد اتفاق مردم شبه جزیره العرب بوده و تنها مشکل آنان توحید در ربوبیت و الوهیت و عبودیت است. از همین رو خداوند متعال به پیامبرش می فرماید «وَلَّيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ.» «و اگر از آنان سوال کنی چه کسی آسمان ها و زمین را خلق کرد همه می گویند ، خدا».
- 3- (اله) به معنای معبود نیست، لذا توحید در الوهیت به معنای توحید در عبودیت نیست، بلکه مقصود از «اله» همان معنایی است که از لفظ جلاله «الله» استفاده می شود. و تنها فرقی که در این است که اولی کلی و دومی مصداق آن کلی است. شاهد این مدعا آن است که در کلمه اخلاص « لا اله الا الله » اگر مقصود از اله معبود باشد، جمله کذب محض میشود، زیرا به طور وضوح در خارج معبودانی غیر از خداوند می بینیم که مورد پرستش مردم واقع می شوند.
- 4- در مورد معنای توحید صفاتی نیز ، اشکالاتی متوجه تقسیم آنان است که از صفات، که معتزله قائلند و نه زیادت صفت بر ذات که اشاعره یا سر از تشبیه در خواهد آورد یا تعطیل.

2- شرک

به معنای نصیب، و در اصطلاح قرآنی در مقابله حنیف به کار رفته است. حنیف به معنی میل به استقامت است ، لذا شرک در راه استقامت و اعتدال نیست، بلکه بر خلاف فطرت سلیم انسانیت است.

خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید: «قُلْ إِنِّي هِدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيمًا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَ مَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ» «بگو ای پیامبر محققاً مر د به راه راست هدایت کرده است به دین استوار و آئین پاک ابراهیم که وجودش از لوث شرک و عقاید باطل مشرکان، منزّه بود».

2- اقسام شرک

شرک یا متعلق به عقیده و یا مبطوط به عمل، نوع اول نیز بر 3 قسم است.

الف) شرک در الوهیت

ب) شرک در خالقیت

ج) شرک در ربوبیت

شرک مربوط به عمل را شرک در عبادت و طاعت می نامند که بر دو قسم است.

الف) شرک جلی: که در علم کلام و فقه مورد بحث قرار می گیرد.

ب) شرک خفی: که در علم اخلاق از آن بحث می شود و قرآن کریم تمام این اقسام را بررسی کرده است.

شرک در الوهیت: یعنی اعتقاد به موجودی غیر از خداوند که دارای تمامی صفات جمال و کمال به طور استقلال است، قرآن کریم می فرماید: «لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ» «به طور تحقیق کسانی که قائلند خداوند همان مسیح بن میم است، کافر شدند».

شرک در خالقیت: یعنی انسان به دو مبدأ مستقل بری، به طوری که خلق و تصرف در شئون عالم به دستشان است، همان گونه که مجوس قائل به دو مبدأ خیر به نام «یزدان» و شر به نام «اهرمین» می باشند.

شرک در ربوبیت: آن است که انسان معتقد شود در عالم، ارباب متعددی است و خداوند متعال ربّ الارباب است، به این معنا که تدبیر عالم به هر یک از این ارباب که قرآن از آن به عنوان ارباب متفرق نام می برد، به طور استقلال تفویض شده است. همان گونه که مشرکان عص حضرت ابراهیم(ع) به این نوع شرک مبتلا بودند.

خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید: (فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ لَا أَحِبُّ الْآفِلِينَ* فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِغًا هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ* فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ)

«چون شب تاریک در آمده، ستاره ی درخشانی را دید، گفت: این پروردگار من است، پس چون آن ستاره غروب کرد گفت: من چیز نابود شونده را به خدایی نخواهم گرفت. پس چون ماه تابان را دید گفت: این خدای من است، وقتی که آن هم نابود شد، گفت: اگر خدای من مرا هدایت نکند همانا من از گمراهان عالم خواهد بود. پس چون خورشید درخشان را دید گفت: این خدای من است، پس چون آن نیز نابود گردید، گفت: ثای گروهمشکران من از آنچه شریک خدا قرار می دهید بیزارم».

شرک در عبادت و طاعت : به این معناست که انسان خضوع و تذللش ناشی از اعتقاد به الوهیت یا ربوبیت کانی باشد که برای آن ها خضوع و تذلل و خشوع می کند.

شرک گناهی نابخشودنی

از آیات قرآن استفاده می شود که شرک به خداوند گناهی نابخشودنی است:

خداوند سبحان در قرآن کیم می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ مَا ذُوقَ ذَلِكَ لِمَنْ يُشَاءُ وَ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا» «خداوند هرگز شرک را نمی بخشد و پایین تر از آن برای هر کس بخواهد و شایسته بدانید می بخشد و آن کی که برای خدا شریکی قرار دهد، گناه بزرگی مرتکب شده است».

سرچشمه های شرک

شرک سرچشمه هایی دارد که ما در اینجا به چند مورد از آن ها اشاره می کنیم.

الف) پیروی از اوهام باطل

خداوند متعال می فرماید: «وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ» «و هر کس معبود دیگری را با خدا بخواند مسلماً هیچ دلیلی بر آن نخواهد داشت».

و نیز فرمود « مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَ آبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ ».

ولی آنان در عین اینکه از جنس بشرند، دارای امتیازاتی هستند که دیگران در آن ها شریک نمی باشند. لذا در حدیث صحیح از پیامبر (ص) نقل شده که فرمود: «اَنْیَ لَسْتُ کَهِیْتُکُمْ اِنِّیْ اَمِیتُ عِنْدَ رَبِّیْ یَطْعَمَنِیْ وَ یَسْقِیَنِیْ» «من همانند هت شنا نیستم، همانا من نزد پروردگارم بیتوته می کنم در حالی که او مرا اطعام داده و سیراب می کند». ملاحظه ی این که اولیای الهی و در رأس آن ها پیامبران ، در تمام امور همانند سایر افراد بشرند، دیدگاه مشرکان عصر جاهلیت بوده است و در قرآن کریم شواهد بسیاری بر آن وجود دارد.

خداوند سبحان درباره ی قم نوح می فرماید: «فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِینَ کَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَرِیکَ اِلَّا بَشَرًا مِّثْلَنَا»

«اشراف کافر قومش در پاسخ او گفتند : ما تو را جز بشری همچون خودمان نمی بینیم».

و درباره ی قوم موسی و هارون می فرماید: «فَقَالُوا اَنْتُمْ اَنْتُمْ لِبَشَرِینِ مِثْلِنَا وَ قَوْمُهُمَا لَنْ عِبْدُونَ» «آن ها گفتند: آیا ما به دو انسان همانند خودمان ایمان بیاوریم؟ در حالیکه قوم آه ها بردگان ما هستند».

و همچنین در حدیث آمده است: «اَنْیَ اُرَاکُمْ مِنْ وَّرَآءِ ظَهْرِیْ کَمَا اُرَاکُمْ مِنْ اِمَامِیْ» «من شما را از پشت سرم مشاهده می کنم همان گونه که از جلو می بینم».

و نیز در حدیث آمده است که پیامبر (ص) فرمود: «تَنَامُ عَیْنِیْ وَ لَا اَیْنَامُ قَلْبِیْ» «چشم می خوابد ولی قلبم بیدار است».

رسول گرامی اسلام (ص) و دیگر اولیای الهی گر چه از دنیا رحلت کرده اند ولی دارای حیات برزخی می باشند.

نتیجه گیری:

از مباحث و مطالبی که در این تحقیق در رابطه با سلفی گری ذکر گردید می توان نتیجه گرفت که: ترویج فرهنگ ناب محمدی و اهل بیت عصمت و طهارت در طول تاریخ دچار کج اندیشی ها و نا بخردی هایی بوده است که نمونه بارز آن را در اندیشه ی وهابیت و سلفی گری می توان نظاره گر بود، تفکری که همه مسلمانان جهان را از دین اسلام خارج و فقط خود را مسلمان می دانند. عده ای اندک که با کج اندیشی، مسلمنان جهان و دیگر ادیان را دچار مشکل کرده و چهره ای خشن و کریه از دین رحمت ارائه نموده اند. سلفی ها تنها با اتکا به ظواهر قرآن و کنار گذاشته اهل بیت که د واقع مفسران واقعی قرآن هستند تحریف برخی از سخنان پیامبر (صلی الله علی و آله و سلم)، داشتن منیت و حس برتری و دوستی با دشمنان دین زمینه ی ضلالت و گمراهی بعضی از مسلمین را فراهم می کنند، فرقه ی سلفی با طرح شبهات غیر عقلی و بی اساس در زمینه ی مسائل دینی سهمی در انحراف افکار و اذهان مردم بالاخص مسلمانان دارد که با مطرح کردن راه های مقابله می توان تا حدودی از گسترش و تأثیر آن در جوامع کاست.

پیشنهاد :

با توجه به مطالبی که در این تحقیق آمده آشنایی با عقاید این فرقه در زمان گذشته و زمان کنونی حاصل شده است. چگونه و با چه شگردهایی این فرقه ی ضاله، عقاید باطل خود را حق جلوه می دهند و عده ای ا به سوی خود می کشانند و همچنین راهکارهای مقابله با شگردها ، محل تحقیق و بررسی برای محققین و پژوهشگران بعدی است.

فهرست منابع

• قرآن کریم

کتاب های عربی:

- 1- ابن منظور، محمد بن مکرم، دارالفکر للطباعة و النشر و التوضیح بیروت، بی تا.
- 2- ابن عثیمین، مجموع فتاوی، بی تا، بی جا.
- 3- خلیل ابن احمد فراهیدی، ترتیب العین، موسسه نشر اسلامی، 1414 قمری.
- 4- صالح بن فوزان، المنتفی من فتاوی، بی تا، بی جا.
- 5- -----، القول المفید علی کتاب توحید، بی تا، بی جا.
- 6 - عبدالعزی بن باز، مجموع فتاوی، تحقیق و چاپ سعد ابن اشویر، بی تا، بی جا.
- 7- عبدالله حبشی، صریح البیان، کتابخانه ی تخصصی علوم و معارف قرآن دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، 1339.
- 8 - علی بن حسام متقی، کنز العمال، قم، موسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان، 1387.
- 9 - محمد بن عبدالله بن، الرساله فی الرد علی الرافضه، محقق ناصر بن سعد الرشید، ناشر جامعه الاسلام، محمد بن سعود الرياض، 2010.
- 10- ----، کشف الشبهات، مترجم ابو خالد فضل الله، مشخصات نشر، پیشاو بی تا، 1368.
- 11- المسهوری، وفاء الوفاء، چاپ دوم، بیروت، 1971 میلادی.
- 12- حقیقه التوسل و الوسیله، بی نا، بی تا، بی جا.
- 13- الجنه الدائمہ، للبحوث العلمیه، بی نا، بیتا، بی جا.
- 14 - رساله الهدایه السنیه، بی نا، بی جا، بی تا.

کتاب های فارسی:

- 1- امینی، احمدف فجر اسلام، کتابخانه آیت الله العظمی آخوند ملا علی همدانی، بیروت، 1385.
- 2- رضوانی، علی اصغر، سلفی گری وهابیت و پاسخ به شبهات، انتشارات مسجد مقدس جمکران، زمستان 1387.
- 3- سبحانی، جعفر، آئین وهابیت، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه ی مدرسین قم، چاپ پنجم، پائیز 1372.
- 4- سعیدی مهر، محمد، آموزش کلام اسلامی، قم، کتاب حله 1392.
- 5- معین، محمد، فرهنگ فارسی، توسط گروه پژوهشگران و انتشارات ساحل، چاپ 1384.
- 6- موسوی، محمدباقر، ترجمه تفسیر المیزان، دفتر انتشارات اسلامی، وابسته به جامعه مدرسین قم، بی تا.